

Kdo by tehdy mohl vypovědět, jaké množství mužů, žen a dětí stálo v ulicích, na terasách, na kánoích a na kanálech a přišlo se na nás podívat! Bylo to pozoruhodné: vždyť když o tom teď píš, mám to všechno před očima, jako by se to stalo včera, a když to tak uvážíme, bylo velkou milostí, že nám náš Pán Ježíš Kristus mlostitivě ráčil dát důvtip a odmě uchránil od mnoha smrtelných nebezpečí, jak uvidíte dále. Vzdávám mu za to velké díky, že mě tam dovedl v pravý čas, abych to mohl vypsat, i když ne tak dokonale, vadž činy jsou věrohodným svědectvím toho, o čem tu mluvím, a vrátme se k našemu vstupu do Mexika: dovedli nás do velkého domu, kde byly příbytky pro nás všechny; dříve patřily Montezumovu otci, který se jmenoval Axayácatl, a Montezuma v nich teď měl své velké svatyně a velice tajnou komoru se zlatými kousky a šperky, jakýsi poklad, zděděný po otci Axayácatlovi, ale nedovíkal se toho; také nás v tom domě ubytovali proto, že nás nazývali teotly, pokládali nás za ně a chtěli, abychom jakožto skuteční teotlové prodléváli mezi jejich modlami. Ať tak či onak, sály s vysokými stupinky, ověšené tamními ozdobami, a pro každého z nás lůžka z rohoží a nad nimi nebesa, protože jiná lůžka pro nikoho nemají, ani pro největšího pána; a všechny ty síně byly světlé, obléhené, uklizené a ozdobené snítkami.

Když jsme tam došli a vstoupili do velkého nádvoří, veličky Montezuma, který nás tam očekával, vzal našeho kapitána za ruku a dovedl ho do příbytku a sálu, kde měl bydlet; připravil mu ho velice skvěle, jak jsou zvyklí; měl pro něj příchystán přeskvělý zlatý náhrdelník v podobě krevet, věru báječné dílo, a sám Montezuma ho našemu Cortésovi zavešl na krk, takže Montezumovi kapitáni museli zírat, jakou přízeň Cortésovi projevil. Když mu ho zavešl, Cortés mu prostřednictvím našich tlumočnicků poděkoval a Montezuma pravil:

„Malinche, vy a vaši bratři jste tu doma; odpočíte si.“ Pak odešel do svého paláce, který stál nedaleko, a my jsme měli připravena na vhodném místě a přesně jsme se smluvili, jaký řád máme zachovávat a jak musí být pěši

i jízdní ostrážiti. Připravili nám bohaté jídlo, jak mají ve zvyku a obvyčeji, a my jsme hned poješli.

Takový byl náš odvážný a smělý vstup do velkého města Tenochtitlánu čili Mexika osmého dne měsíce listopadu roku našeho Spasitele Ježíše Krista tisícého pětistého devatenáctého. Vzdávám našemu Pánu Ježíši Kristu díky za všechno, i když jsem nevyslovil některé věci, o kterých by bylo vhodné povědět; necht mi Vaše Milosti prominou, že to zatím, dokud nenasane vhodná chvíle, neumím říci lépe.

Nechme slov a vrátme se k naší zprávě o tom, co se nám stalo pak; povím o tom dále.

KAPITOLA LXXXIX

JAK VELIKÝ MONTEZUMA, PROVÁZEN MNOHA KASIKY,
PŘIŠEL DO NAŠICH PŘÍBYTKŮ A JAKÝ ROZHOVOR
MĚL S CORTÉSEM

Když se veliký Montezuma najedl a když se dověděl, že náš kapitán i my všichni jsme už před dlouhou chvílí udělali totéž, velice okázale přišel do našeho domu se spoustou pohlavářů a všemi svými příbuznými. Když jsme řekli Cortésovi, že Montezuma přichází, vyšel mu vstíc do poloviny síně a Montezuma ho vzal za ruku; přinesli několik židlí, udělaných jejich způsobem, se skvělými a rozličnými ozdobami.

A Montezuma začal pronášet pěkný projev a řekl, jak velice ho těší, že má ve svém domě a království tak udatné rytíře, jako je kapitán Cortés a my všichni; před dvěma lety prý dostal zprávu o jiném kapitánovi, který přišel do Champotónu; a také v předešlém roce mu prý přinesli zprávy o dalším kapitánovi, který připlul na čtyřech lodích, a oba si je přál spatřit; teď že nás už má u sebe, aby nám sloužil a dával ze svého, a že určitě musíme být ti lidé, o kterých před dávnými lety řekli jejich předkové, že přijdou odamtud, kde vychází slunce, a jejich zemi ovládnou, že to musíme být my, když jsme se tak udatně bili u Champotónu, u Tabaska a u Tlaxcaly; všechny ty bitvy mu totiž přinesli vyobrazeny v přirozené podobě.

KAPITOLA XC

JAK HNED NAZÍTRÍ ŠEL NÁŠ KAPITÁN NAVŠTÍVIT
MONTEZUMU A JAKÝ VEDLI ROZHOVOR

Cortés¹ mu odpověděl prostřednictvím našich tlumočnicků, kteří byli pořád u něho, zvláště doni Mariny, řka, že neví, čím bychom on i my všichni oplatili laskavosti, kterých se nám denně dostává; že zajisté přicházíme od tamtud, kde vychází slunce, jsme vazaly a služebníky velkého pána, který se jmenuje císař Karel a který vládne mnoha velkým panovníkům, a když dostal zprávu o Montezumovi a o tom, jak velký to je pán, poslal nás do těchto končin a uložil nám navštívit ho a požádat, aby se stali křesťany, jako jím je náš pan císař a my všichni, že v tom případě Montezuma i všichni jeho poddaní spásí svou duši; a že mu Cortés později vysvětlí podrobněji, jak a jakým způsobem se to má stát, jak uctíváme jediného pravého Boha a jaký je, a poví mu mnoho dalších dobrych věcí, které jsme už na Piscinách pověděli jeho vyslancům Teuhitlilu, Cuitlalpitokovi a Quintalborovi.

Když Cortés tento projev skončil, měl Montezuma přivřeno mnoho zlatých a rozlohě zpracovaných špeků a dal je Cortésovi; rovněž tak každému z našich kapitánů dal zlaté věcičky a tři balíky skvěle vyšivaných látek s peřím; a těž vojákům rozdál každému dva balíky látek a byl přitom veselý, ve všem se jevil jako velmož. A když to rozdělil, zeptal se Cortése, zda jsme všichni bratři a vzalové našeho velkého císaře; Cortés řekl, že ano, že jsme bratři žijící v lásce a přátelství, osoby velice významné a služebníci našeho velkého krále a pána.

Mezi Montezumou a Cortesem proběhl ještě další zvláštní rozhovor, protože nás však Montezuma tenokrát navštívil poprvé, byly výklady skončeny, aby ho to neunavovalo. Montezuma nařídil svým majordomům, abychom byli vším zásobeni, jak je našim zvykem a obyčejem, to jest kukuricí, kameny a chlebem, který by dělaly Indiánky; krocany a ovoce, a pro koně abychom dostali hodné trávy. Pak se Montezuma velice zdvořile rozloučil s našim kapitánem i s námi všemi a my jsme ho vyprovodili až na ulici; a Cortés nám přikázal, abychom zatím nechodili daleko od příbytků, dokud nevidíme, co se hodí.

Tady ustanu a povím, co se stalo dále.

Nazítrí se Cortés rozhodl jít do Montezumova paláce; nejdřív dal vyvědět, co Montezuma dělá, a vzkázal, že přicházíme, a pak vzal s sebou čtyři kapitány, totiž Pedra de Alvarado, Juana Velázqueze de León, Diega de Ordaz a Gonzala de Sandoval, a také nás tam šlo pět vojáků. Když se to dověděl Montezuma, vyšel nám vstíc do poloviny síně, doprovázen mnoha synovci, protože jimi pánové k Montezumovi přistup neměli ani s ním nemluvíli, leda při významných jednáních; s Cortesem se navzájem přectivě pozdravili, vzali se za ruce, Montezuma posadil Cortése na svém stupínku po pravici a též nám všem poručil, abychom se posadili na židle, které tam dal přinést. Prostřednictvím našich tlumočnicků doni Mariny a Aguilara začal Cortés Montezumovi přednášet výklad řka, že přichází, aby se setkal a promluvil si s tak velkým pánem, jako je Montezuma, protože on, Cortés, i my jsme si od počínání potě, co vykonal cestu a splnil, co mu náš velký král a pán uložil, a že to, co mu má ještě říci o našem Pánu Bohu, jistě už jeho Veličenstvo slyšelo od svých vyslanců Teuhitlilo, Cuitlalpitoka a Quintalbora, když nám na Piscinách milostivě poslalo zlatý mešic a stříbrné slunce, neboť tam jsme řekli, že jsme křesťané a uctíváme jediného opravdového Boha, který se jmenuje Ježíš Kristus a vřítněji smrt a ukřižování, aby nás spasil, a když se nás ptali, proč uctíváme kříž, řekli jsme jim, že to je symbol jiného kříže, na kterém byl náš Pán Bůh obětován pro naše spasení, a že k té smrti a ukřižování svolil proto, aby přispěly ke spásce celého lidstva, které jinak bylo zatraceno, že tento náš Pán Bůh třetího dne vstal z mrtvých a je na nebesích, že právě on stvořil nebe a zemi, moře a všechny věci na světě, dává vodu a rosu, bez jeho svatě vřle se na světě nic nestane a my v něho věříme a uctíváme ho, kdežto ti, které mají za bohy oni, nejsou žádní bohové, nýbrž dáblové, totiž špatnosti, a jaké mají podoby, takové a horší pášou skutky; a necht Montezuma uváží, jak jsou

jejich modly zlé a bezmocné, neboť kde jsme postavili kříže, jaké viděli jeho vyslanci, jejich modly se ze strachu před nimi neobjeví, oni to časem uvidí též. Dále řekl, že ho prosí, aby dal laskavě pozor na slova, která mu hodlá povědět. A pak mu velice jasně vyložil, jak byl stvořen svět, že jsme všichni bratři, totiž synové jednoho otce a jedné matky, kteří se jmenovali Adam a Eva; náš velký císař, ja jedním z bratří, želel zánubry mnoha duší, které jejich modly odvádějí do pekla, načož je tam nechajít shořet v živých plamenech, a proto nás poslal, aby se napravilo, o čem slyšel: aby už neuctávali modly a neobětovali Indiány a Indianky, neboť jsme všichni bratři, a aby Montezuma nepovoloval zvrácený styk mezi lidmi téhož pohlaví ani loupeže. A dále mu řekl, že náš král a pán časem pošle muže, kteří mezi námi žijí velice svatě, lidi lepší, než jsme my, aby jim to vysvětlovali, protože my jim to teď přicházíme jen oznámiti, a že ho prosí, aby to laskavě provedl a vykonal. A poněvadž se zdálo, že Montezuma chce odpovědět, Cortés projev skončil a řekl nám všem, kteří jsme byli s ním:

„Tenhle první tah se nám podaril.“

„A Montezuma odpověděl:

„Pane Malinche, už dříve jsem velice dobře pochopil vaše řeči a výklady, které jste tehdy přednesl na Pisciñách před mými vyslanci, o třech bozích, o kříži a o všem, co jste kázali ve vsích, kterými jste procházeli; na nic z toho jsme vám neodpověděli, protože od svého příchodu do této země uctíváme své bohy a pokládáme je za dobré; takovi jistě jsou i bohové vaši, a nesnažte se k nám už teď o nich promlouvat; tomu, co říkáte o stvoření světa, věříme od dávných dob i my, a proto pokládáme za jisté, že jste ti lidé, o kterých nám řekli naši předkové, že přijdou odamtud, kde vychází slunce; a vůči tomu vašemu velkému králi jsem dlužníkem a budu mu dávat ze svého, protože, jak jsem už řekl včera, před dvěma lety jsem dostal zprávu o kapitánech, kteří připluli na lodích odamtud, odkud přicházíte vy, a říkali, že jsou služebníky toho vašeho krále; chtěl bych vědět, zda jste všichni jednoťm.“

Cortés řekl, že ano, že jsme všichni bratři a služebníci našeho císaře, tamti kapitáni že přišli obhlédnout cestu, moře a přístavy, aby je dokonale poznali a abychom mohli přijít my, jak jsme přišli. Montezuma měl na mysli Fran-

ciska Hernándeze de Córdoba a Grijalvu, s nimiž jsme podnikli objevné vypravování předtím; řekl, že už tehdy ho napadlo, kdyby tak měl některé z těch příštích lidí u sebe, aby je měl ve svých královstvích a městech a mohl je uctít; a když mu teď jeho bohové jeho věle přání splnili a my jsme už v jeho domě, ať si odpočínáme a oddychujeme, jako bychom byli doma, že o nás bude dobře postaráno; a jestliže nám někdokrát vzkázal, abychom do jeho města nevstupovali, neucínil tak prý z vlastní vůle, nýbrž proto, že jeho vazalové neucínil tak prý z vlastní vůle, že meč máme hromy měli strach, poněvadž jim bylo řečeno, že meč máme hromy a blesky, kohmí zabijíme mnoho Indiánů, jsme divoci teotlové, a jiné dětinskosti; když nás však teď spatřil, když vidí, že jsme lidé z masa a kostí a velice rozumní, a když se dověděl, že jsme velice udatní, má nás v úctě mnohem větší, než o jaké mu bylo pověděno, a dá nám ze všeho, co bude mít.

Cortés i my všichni jsme odpověděli, že jeho velkou přejícnost pokládáme za velkou laskavost. A Montezuma, který i při své vznešené mluvě byl celý rozveselený, řekl se smíchem:

„Malinche, dobře vím, že vám ti Tlaxcalané, s nimiž jste uzavřeli tak velké přátelství, řekli, že jsem jakýsi bůh nebo teotl a že ve svém domě mám jen samé zlato, stříbro a drahokamy; dobře jsem poznal, že jste natolik rozumní, abyste tomu nevěřili a pokládali to za podvod; teď vidíte, pane Malinche, že mám tělo z masa a kostí jako vy a mě domy a paláce že jsou z kamene, dřeva a vápna; poněvadž jsem velkým králem, jsem i pánem, to ano, a mám ovšem bohatství po předcích; ale ty počítlosti a lži, které vám o mně pověděli, jistě pokládáte za podvod, jako já pokládám za podvod řeči o vašich hromech a blescích.“

A Cortés mu odvětil rovněž se smíchem říka, že protivníci a nepřátelé říkají vždycky o lidech, na které se zlobí, špatně a lži; jak jasně poznal, nemůže doufat, že by v těchto krajích spatřil pána skvělejšího než Montezuma, a Montezuma není v očích našeho císaře tak proslulý bez přičiny.

Zatímco takto rozmlouvali, pokynul Montezuma potají jednomu z těch velkých kasiků, kteří tu byli s ním, svému synovci, aby jeho majordomům poručil přinést nějaké kousky zlata, které asi měly být dány stranou pro Cortése, a deset balíků jemných látek a rozdělil to takto: zlato a látky Cortésovi a čtyřem kapitánům, nám vojákům dal

každému dva zlaté náhrdelníky, z nichž každý měl cenu deset peso, a dva balíky látek. Všechno zlato, které tehdy rozdál, mělo cenu přes tisíc peso a daroval je s veselou tváří mocného velmože.

Protože už byla jedna hodina s polcedne a Cortés ho nechtěl obtěžovat, řekl mu:

„Pane Montezuma, zvykl jste si nás zahrnovat dary a denně nám prokazujete laskavosti; už je načase, aby se Vaše Veličenstvo najedlo.“

Montezuma odpověděl, že jsme mu naopak prokázali laskavost my tím, že jsme ho navštívili. A tak jsme se s ním velice zdvořile rozloučili a odcházeli jsme do svých přítoků, přičemž jsme roznášeli o tom, jak je Montezuma veskrze slušný a dobře vychovaný a že s ním musíme jednat velice uctivě a smekat před ním, a tak jsme i činili. Ustraňme a přejděme dále.

KAPITOLA XCI

JAK VELIKÝ MONTEZUMA VYPADAL
A JAK VELKÝ TO BYL PÁN

Veliký Montezuma byl asi čtyřicetiletý, pěkně urostlý, postavy souměrné a štíhlé, málo téhnatý, pleť nepřítliší snědé, nýbrž v barvě a odstínu Indiánů, vlasy nosil nepřítliší dlouhé, nýbrž tak, že mu překrývaly uši, měl řídké, pěkně upravené černé vousy, obličej poněkud protáhlý a veselý; oči přívětivé; v jeho pohledu se zračila laskavost, a bylo-li třeba, vážnost; byl velice uhlazený a čistý, koupal se jednou denně, a to kvečeru; ačkoliv měl dvě velké kasičky za zákonitě manželky, měl za přítelkyně mnoho žen, dcer pánů, a obcoval s nimi tak tajně, že o tom věděli jen někteří sloužící. Pohlavního styku s muži se zcela zdržoval; šaty a prádlo, které si oblékl jeden den, si bral zase až po čtyřech dnech; v sálech sousedících s jeho měl přes dvě stě pohlavárů jako osobní stráž, a to ne proto, aby s ním mluvili všichni, nýbrž ten či onen, a když si s ním šli promluvit, museli odložit skvělý oděv a obléci méněcenný, ale čistý; museli vstoupit bosí a s očima sklopenýma k zemi, nedívat

se mu do tváře, a než k němu přistoupili, třikrát se uklonit a přitom říkat: „Pane, můj pane, můj veliký pane,“ a když mu podali zprávu o tom, proč přišli, několika slovy je propustili; když od něho odcházeli, neobraceli se k němu zády, nýbrž tváří a s očima sklopenýma k zemi; a zády se neobrátili, dokud nevyšli ze sálu. A viděl jsem ještě něco: když totiž přicházeli z dalekých krajů jiní velcí pánové k soudu či k jednání a přiblížili se k přítokům velikého Montezuma, museli jít bosí a v chudém oděvu a nesměli vstoupit do paláce přímo, nýbrž museli chvíli přecházet po jedné straně brány, neboť vstoupit přímo pokládali za nezdvořilost.

K jídlu mu jeho kuchari připravovali přes třicet chodů podle jejich zvyku a obvyče; dávali je na malá hliněná žátoviště a pokrývali je, aby nevychladly, a od toho, co měl veliký Montezuma jíst, připravili přes tři sta porcí a mimoto přes tisíc porcí pro muže z osobní stráže; když se chystal k jídlu, vycházel někdy Montezuma se svými pohlaváři a majordomy ven, oni mu ukazovali, které jídlo je lepší, totiž z jakých práků a zvířat bylo připraveno, a podle toho, co mu pověděli, musel jíst; chodil se však na to dívat jen málokdy a pro zábavu. Slyšel jsem, že mu často připravovali maso chlapců útlého věku, ale protože měl pokrmny tak rozličné a z různých živočichů, nehleděl jsem na to, zda to je maso lidské či jiné, vždyť mu denně připravovali krocany, volaté kohouty, bažanty, tamní koptve, křepelky, kachny domácí i divoké, jeleny, tamní vepře, ptáky žijící v rákosí, holubice, zajíce a králky, mnoho druhů practra a co všechno se v té zemi chová; a toho je tolik, že bych to nevyjmenoval tak brzy. A proto jsme na to nehleděli; ale vím naisto, že když mu náš kapitán vytkl, že obětuje a jí lidské maso, Montezuma přikázal, aby mu je už nepřipravovali.

Přesahme o tom mluvit a vratme se k tomu, jak mu v době jídla sloužili. Bylo to takto: bylo-li chladno, rozdělali mu hodné řezavého uhlí ze stromové kůry, která nečoudiva; kůra, z které to uhlí dělali, je velice vonná; a aby mu nebylo tepleji, než chtěl, postavili před něho jakousi desku vyzdobenou zlatem a figurami model, on si sedl na nízké, nádherné měkké sedátko ke stolu, který byl rovněž nízký a udělaný stejně jako sedátko; prostřeli ubrusy a trochu delší ubrousuky z bílé látky; čtyři velice krásné

KAPITOLA CCVIII

JAKÉ OBĚTI KONALI INDIÁNI V CELEM
NOVÉM ŠPANĚLSKU A JAKÉ PÁCHALI OHAVNOSTI,
JAK JSME JE JICH ZBAVILI A JAK JSME JE POUČILI
O SVATÝCH PAVOLNÝCH DOBRÉHO UČENÍ

Když jsem vydal počet z událostí, je vhodné říci, jaké z našeho skvělého dobývání vyplynulo dobro, aby posloužilo Bohu a Jeho Veličenství, i když to stálo životy mnoha mých druhů, neboť nás pramálo zůstalo náživu a ti, kdo zemřeli, byli obětováni a jejich srdce a krev darovány mexickým modlám, které se jmenovaly Tezcatlipoca a Huitzilopochtli.

Nejdříve povím o obětech, jaké jsme viděli v zemích a provinciích, kterých jsme dobyli; ty kraje byly plny obětí a špatností, vždyť jen v městě Mexiku a v několika obcích ležících u jezera zabijeli každoročně přes dva tisíce malých i velkých osob; tak to spocínali františkánští mniši, kteří přišli do Nového Španělska jako první mniši, čtyři a půl roku předtím, než přišli dominikáni, a kteří byli dobytými mnichy a vedli svaty život; v jiných provinciích prý byl ten počet ještě vyšší; a obětování bylo provázeno různými špatnostmi; protože jich bylo mnoho druhů, nevypišou je všechny zevrubně, nýbrž uvedu tu zpaněti ty, které jsem viděl a o kterých jsem slyšel. Měli ve zvyku obětovat tváře a uši, jazyky a rty, hrudí, paže a masité části těla, nohy, ba i přirození; v některých provinciích je učeňovali a měli na to nože z pazourku; jejich modlitbny, které mezi sebou nazývají ku, byly tak cenné, že je proklínám; zdá se mi, že jako my v Kastilii máme v každém městě chrámy Páně, fary, poustevny a klekátká u kříže, tak v této zemi, v Novém Španělsku, měli své modloslužebné domy, plné děmonů a dábelských tváří, a mimo tyto ku měl každý Indián a každá Indiánka dva oltáře, jeden vedle místa, kde spali, a druhý u domovních dveří, a na nich čemné skřínky a různá pouzdra plná malých i velkých model, kamínků a pazourků a křížičky z papíru udělaného z kůry stromu zvaného amatl a v nich záznamy o věcech z minulé doby; mimoto byli Indiáni většinou pohlavně

zvráceni, zvláště ti, kteří žili na pobřeží a v teplých krajích, a to natolik, že chlapi chodili oděni v ženské šaty, aby si to dábelsky hnusné obcování usnadnili; dále: jedi lidské maso, jako my jíme hovězí maso z jaték, a ve všech obcích mají žaláče z tlustých trámů, jakési domy v podobě klecí, a do nich dávají čemné Indiány, Indiánky i chlapce, aby ztloustli, a když ztloustnou, oběťují je a jedi; mimoto provincie a obce vedly mezi sebou války a zajímaje obětovávaly a jedly; dopouštěli se tělesných vystrědností: synové s matkami, bratři se sestrami, strýcové s neteřemi; těch, kdo tyto ohavné neteři prováděli, se našlo mnoho; neumím vypovědět, jaké ošklivosti páchali v oplisťví; uvedu tu jen jednu, kterou jsme viděli v provincii Pánuco: roučkami si nalévali řídním otrokem do břicha tamější víno, jako když se u nás podává lék: ohavnost nikdy neslychaná; žen měli, kolik chtěli, a páchali mnoho jiných neteří a špatností; a my, skuteční dobyvatelé, kteří jsme vyvázali z válek, bitev a smrtelných nebezpečí, už jindy tu zminěných, jsme po vůli našeho Pána Ježíše Krista Indiány všechny tyto věci, o kterých jsem připravoval, odnaučili; vedli jsme je ke slušnosti a přednášeli jsme jim svaté učení.

Je pravda, že dvě léta poté, co jsme už většinu krajů podmanili a naučili Indiány žít slušně, jak jsem řekl, přišlo do Nového Španělska několik dobrých mniichů františkánů; dávali Indiánům dobrý příklad a dobře je učili; a za další čtyři roky přišli další dobří mniši, z řádu svatého Dominika, vymýtili zlo z kořene a jejich svaté učení přineslo četné ovoce; ale chce-li kdo pozorovat přesně, tedy nám, skutečným dobyvatelům, kteří jsme ty kraje objevili a získali a kteří jsme od samého začátku Indiánům odnámali modly a poučovali je o svatě víře, nám náleží za všechno vyznamenání a odměna spíše než jiným lidem, i když to jsou mniši, poněvadž je-li dobrý začátek a nějaký střed, je nakonec všechno hodno chvály; zvidává čtenáři to mohou vidět na slušnosti, křesťanském jednání a spravedlnosti, ke kterým jsme Indiány v Novém Španělsku vedli.

Nechám této látky a povím, jaké další dobro s boží a naší pomocí domorodcům v Novém Španělsku vzešlo.

KAPITOLA CCIX

JAK JSME INDIÁNŮM V NOVÉM ŠPANĚLSKU
PŘEDNÁŠELI VYBORNÉ A SVATÉ UČENÍ,
JAK SE OBRÁTILI, BYLI POKŘTĚNI A PŘÍMKLI SE
K NAŠÍ SVATÉ VÍŘE, JAK JSME JE UČILI VYKONÁVAT
ŘEMESLA, KTERÁ JSOU OBVYKLÁ V KASTILII,
A DODRŽOVAT A ZACHOVÁVAT SPRAVEDLNOST

Když se Indiáni vzdali modloslužebnictví a všech ne-
čestí, které do té doby páchali, vrátilo se našemu Pánu
Bohu, že — s jeho svatou pomocí a ve jménu blaženosti
a křesťanského smýšlení nejkrásnějšího císaře Karla
slavné paměti a potom našeho pana krále, nejblazeňšího
a nepřemožitelného španělského krále Filipa, našeho pána
a císařova milovaného a drahého syna, jenmuž dejž Bůh
dlouhá léta života, aby vzrůstala jeho království a aby se
z nich v této své svatě a blažené době těšil —, byli po-
křtění všichni lidé žijící v Novém Španělsku, kterého jsme
dobyli, muži, ženy i děti právě narozené; zatímco dříve
jejich duše docházely záhuby v pekle, teď, protože tu je
mnoho dobrých mniců z řádu svatého Františka, svatého
Dominika a jiných řádů, chodí mniši po obcích, kážou
a křtí narozené děti, jak to přikazuje naše svatá matka
křmská církev; a kromě toho dlk svatým kázáním, která
jim přednášejí, usazuje se Indiánům pevně v srdcích svaté
evangelium, každý rok chodí ke zpovědi a někteří z nich,
kteří mají větší znalosti svaté víry, chodí k přijímání; kromě
toho mají své kostely přebohaté vyzdobeny oltaři a všim,
co náleží k bohoslužbě, kříži, svícny, svíceni, kalichy,
paténami, mýsaní a velkými i malými kadidelnicemi,
vesměs stříbrnými; v bohatých obcích a obyčejně ve všech
slušných obcích mají dále roucha, ornáty a oltářní při-
krytky ze sametu, damašku, saténu a taftu, v různých
barvách a různě vyšívané, ramena křížů jsou bohatě vy-
zdobena zlatem a hedvábím, smuteční kříže jsou z černého
saténu a na něm je zobrazena tvář Smrti ve své nestvůrné
podobě a s kostmi; pokrývka na nositáři je někdy pékná,
jindy méně pékná; dále mají zvony, jaké potěboují podle
významu té které obce; dále mají kostelní zpěváky s bez-

vadně sladěnými hlasy, tenory, soprány, kontraltu i basy,
v některých obcích jsou varhany a ve většině obcí mají
Hlény, šalmaje, trombóny a píšťaly; trubek vysokých
i nízkých není v mé vlasti; to jest Staré Kastilii, tolik jako
v této provincii Guatemala a člověk musí děkovat Bohu
a hodně se divit, když vidí, jak domorodci pomáhají sloužit
mši svatou, zvláště když jí slouží františkáni či dominikáni,
kteří mají v obci, kde mši slouží, na starosti farářství.
Je tu ještě něco dobrého: muži stejně jako ženy i děti,
pokud jsou tak staré, aby to pochopily, znají všechny svaté
modlitby ve svém mateřském jazyce, jak jsou povinny je
znát, a mají i další pékné svaté a křesťanské zvyky: když
jdou kolem svatého oltáře či kříže, pokorně svěsí hlavu,
pokleknou a pomodlí se. „Pater noster“, jak jsme je naučili
my dobyvatelé; před svatými oltaři a kříži mají rozležnuté
voskovice, kdežto dříve dělali z vosku svíce neumělé; mimo
to, co jsem pověděl, jsme je naučili, aby byli všci všem
mnichům a kněžím uctíví a poslůsní, aby byli větší všem
příchodu do obce vyšli uvítat se zapálenými voskovicemi,
rozeznělí zvony a dali jim hodně najíst; tak si počínají
všci mnichům; uctývali tak i kněží, ale poté, co u někte-
rých z nich, ba u většiny poznali a viděli chýřost, už jim
v obcích účtu neprokazují, dívají se na ně svrchnu a nechťejí
mít v obcích za faráře je, nýbrž františkány nebo domini-
kány; jestliže o tom ubozí Indiáni řečnou prelátovi, není
to nic platné, protože je neposlouchá. Mohl bych o této
věci ledacos říci, ale nechám to v kalamáři a vrátím se
k své zprávě.

Mimo pékné zvyky, o kterých jsem mluvil, mají jiné,
svaté a pékné: když naděje den Božího těla nebo Nanebe-
vzetí Panny Marie nebo se koná jiná honosná slavnost,
při níž u nás konáme procesí, všechny obce sousedící
s tímto městem Guatemalou vyjdou procesím s kříži a se
zapálenými voskovicemi, na ramenou nesou v nositáři
nádherně vyzdobený obraz svíce nebo svíce, který či
která je patronem jejích obce, a zpívají litanie a jiné mod-
litby, hrají na Hlény a trubky; totéž dělají, když naděje
a o nedělich, na velikonoce a zvlášť na den Všech svatých;
mají ve zvyku chodit ofěrou, a kde je farářem kněz, naléhá
na ně tak, že na to Indiáni nezapomenou, protože dva či
tři dny před svátkem už jim nadržuje, aby se na ofěru

připravili; mnicům ji dávají také, ale ne tak pilně. Přijďme dále a povězte, že se většina domorodých Indiánů z těchto krajů velmi dobře naučila všem řemeslům, která se pěstují u nás v Kastilii; mají své dlhny a dělníky a řemeslem si vydělávají na živobytí; zlatníci a stříbrníci, ať už tepají, či odlévají, jsou řemeslníci velmi zdatní, stejně tak brusíci drahokamů a malíři; a ryci se svými jemnými železnými dlátky vytvářejí skvělá díla, hlavně na smaragdech vyrývají a znázorňují všechna zastavení svatého utpení našeho Pána, Ykupitele a Spasitele Ježíše Krista, takže kdybych to nebyl viděl, nebyl bych mohl uvěřit, že to dělali Indiáni; po svém soudu bych řekl, že to udělal nějaký proslulý malíř, jako byl pradávny Apelles a v naší době Berruguete či Michelangelo či onen moderní malíř z Burgosu, v poslední době často jmenovaný, který má pověst jako Apelles; ti se svými jemnými štětcí nevytvoří taková díla ze smaragdu či medailóny, jaké dělají tři indiánští mistrí tohoto řemesla, Mexičané, kteří se jmenují Andrés de Aquino, Juan de la Cruz a jistý „Crespillo“ (Kadešávek); kromě toho se synové pohlavů většinou vzdělávali v gramatice a učili se jí velmi dobře, ale zakázal jim to svatý synod, který svolal nejctihodnější arcibiskup v Mexiku; četní synové pohlavů umění číst, psát a skládat jednohlasé písně; a jsou tu řemeslníci, kteří tkají satén a taft a dělají vlněnlátky, i osmovou ze čtyřřadvaceti stovek nití, ba i flaus a hrubé sukno, pláště a vlněné příkrývky; jsou tu mykači a tkalci, jací jsou v Segovii nebo v Cuence; jsou tu kloboučníci a mydláři; jen dvě řemesla se tu neujala, i když se o to snažili: sklášství a lékárnictví; ale podle mého jsou Indiáni tak chápaví, že se tomu naučí velmi dobře, poněvadž někteří z nich jsou chirurgy a bylinkáři, umějí vodit a dělat loutky a dělají velmi dobré vlnule; rolníky byli od přírody už v době před našim příchodem do Nového Španělska; teď chovají dobytek všeho druhu, krotí býky, orají zem, sejí obilí, šlechtí je, sklízí a prodávají, dělají chléb a suchary; pěstují a zděděné pozemky osázeli všemi ovocnými stromy, které jsme přivezli ze Španělska, a ovoce, které stromy plodí, prodávají; stromů vysázeli hodně, a jelikož broskvonné neprosplývají zdraví a banánovníky dávají velký stín, hodně jich pokáceli a kácejí; a sázeli místo nich kdoule, jabloně a hrubě, kterých si váží více.

Přijďme dále a povím, že jsme je naučili dodržovat a plnit spravedlnost, že každým rokem volí své řádné soudce, radní, pisáře, biřice, dozorce a správce; mají radnice, v nichž se scházejí dva dny v týdnu a u nichž mají vrátně; soudí, přikazují splácet dlhu, které mají jedni u druhých, za některé zločiny mrskaří a trestají, a jde-li o vraždu či zločinost, předávají to guvernérovi, pokud nezasedá Kralovský soud; jak mi řekl lidé, kteří to tu velmi dobře znají, když Indiáni v Tlaxcale, Texcoku, Cholule, Huicotzingu, Tepeace a v jiných velkých městech zasedají v městské radě, představují před ty, kdo jsou místními guvernéry a soudci, biřicové s pozlacenými palcáty, jaké nosvají španělští místokrálové; konají spravedlnost s takovou péčí a autoritou jako u nás, jsou na to hrdí a přejí si hodně zvědět o zákonech v našem království, aby podle nich mohli soudit; kasíkové jsou většinou bohati a mají koně, dávají jim pěkné postroje a sedla a projížďají se na nich po městech, městysech a vsích, kam se přijdou potěšit nebo kde žijí; doprovázejí je Indiáni a pážata; v některých obcích šermují, pořádají býčí zápasy a hru s přstencem, zvláště na den Božího těla, svatého Jana Křtitele, na srpnový svátek Panny Marie nebo na svátek patrona místního kostela; mnoho se jich postaví býku, i když je divoký; je mezi nimi mnoho jezdců, zvláště v obci, která se jmenuje Chiapa, kde Indiáni, a to i ti, kteří nejsou kasíky, většinou mají koně a někteří celá stáda klisen a mul, užívají jich při dovozu dřeva, kukurice, vápna a jiných takových nákladů a prodávají to na náměstích; mnozí z nich jsou povozníky, jak to je zvykem v naší Kastilii. Abych už nepřiváral slovy: všechna řemesla vykonávají dokonale; umějí tkát i látky na koberec.

Teď o tom přestanu mluvit a povím o mnoha jiných skvělých věcech, které Novému Španělsku byly a jsou ku prospěchu.